

ความหลากหลายชนิดของพรรณไม้น้ำในเขตคลองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

Species Diversity of Aquatic Plants in Bangkruai Canal, Nontaburi Province

สิทธิ กุหลาบทอง¹ และ สาวิกา กัลปพฤกษ์
Kulabtong, S.¹ and Kunlapapuk, S.

Abstract

Species diversity of aquatic plants was studied in Bangkruai canal, Nontaburi province during February – March 2009. A total of 22 species, aquatic plants family Poaceae is a prominent group, followed by aquatic plants family Araceae, Cyperaceae, Lemnaceae and Pontederiaceae. Most aquatic plants are brackish water ecosystem and some aquatic plants are lost such as *Nypa fruticans* Wurm and wetland area become lower too.

Keywords: aquatic plant, Bangkruai canal, Nontaburi province

บทคัดย่อ

ศึกษาความหลากหลายชนิดของพรรณไม้น้ำในเขตคลองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยสำรวจเก็บตัวอย่างพรรณไม้น้ำ บันทึกข้อมูล และถ่ายภาพ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2552 จากนั้นนำมาจำแนกชนิดตามหลักอนุกรมวิธานโดยใช้เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบพรรณไม้น้ำ 22 ชนิด 16 วงศ์ โดยวงศ์ที่มีจำนวนชนิดมากที่สุด คือ Poaceae รองลงมาเป็นวงศ์ Araceae, Cyperaceae, Lemnaceae และ Pontederiaceae พรรณไม้น้ำส่วนใหญ่เป็นพืชในระบบนิเวศน้ำกร่อย จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันพรรณไม้น้ำหลายชนิดได้หายไปจากพื้นที่ เช่น ต้นจาก (*Nypa fruticans* Wurm) อีกทั้งพื้นที่ของระบบนิเวศพรรณไม้น้ำป่าชายเลนของคลองบางกรวยในปัจจุบันลดลงมาก

คำสำคัญ: พรรณไม้น้ำ บางกรวย นนทบุรี

คำนำ

คลองบางกรวยเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญในด้านของการอุปโภค บริโภค และการคมนาคมมาแต่อดีต แต่ในปัจจุบันแหล่งน้ำดังกล่าวเสื่อมโทรมลง (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2551) ส่งผลต่อระบบนิเวศในคลองบางกรวย โดยเฉพาะพืชและสัตว์น้ำกร่อยหลายชนิดได้สูญหายไปจากพื้นที่ เช่น ปลาตีน (*Boleophthalmus* sp.)

จากเหตุผลข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความหลากหลายชนิดของพรรณไม้น้ำในเขตคลองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพรรณไม้น้ำ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการระบบนิเวศคลองบางกรวยอย่างยั่งยืน และ เป็นการกระตุ้นเตือนให้คนท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากยิ่งขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

ศึกษาความหลากหลายชนิดของพรรณไม้น้ำในเขตคลองบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (Figure 1) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2552 แบ่งสถานีศึกษาออกเป็น 3 สถานี ได้แก่ ตอนต้นของคลอง, ตอนกลาง และคลองต้นปลายบริเวณที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา โดยสำรวจเก็บตัวอย่างพรรณไม้น้ำ บันทึกข้อมูล และถ่ายภาพ จากนั้นนำมาจำแนกชนิดตามหลักอนุกรมวิธานโดยใช้เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมประมง (2538) องค์การสวนพฤกษศาสตร์ (2545) ยุกา (2544) เศรษฐมนตร์ (2551) และ ลัดดา (2550)

¹152/116 ถ.ริมคลองท่าไข่ อ.เมือง จ. ฉะเชิงเทรา 24000

¹152/116 Rimkongthakai Road, Muang Distric, Chachoengsao Province, Thailand 24000

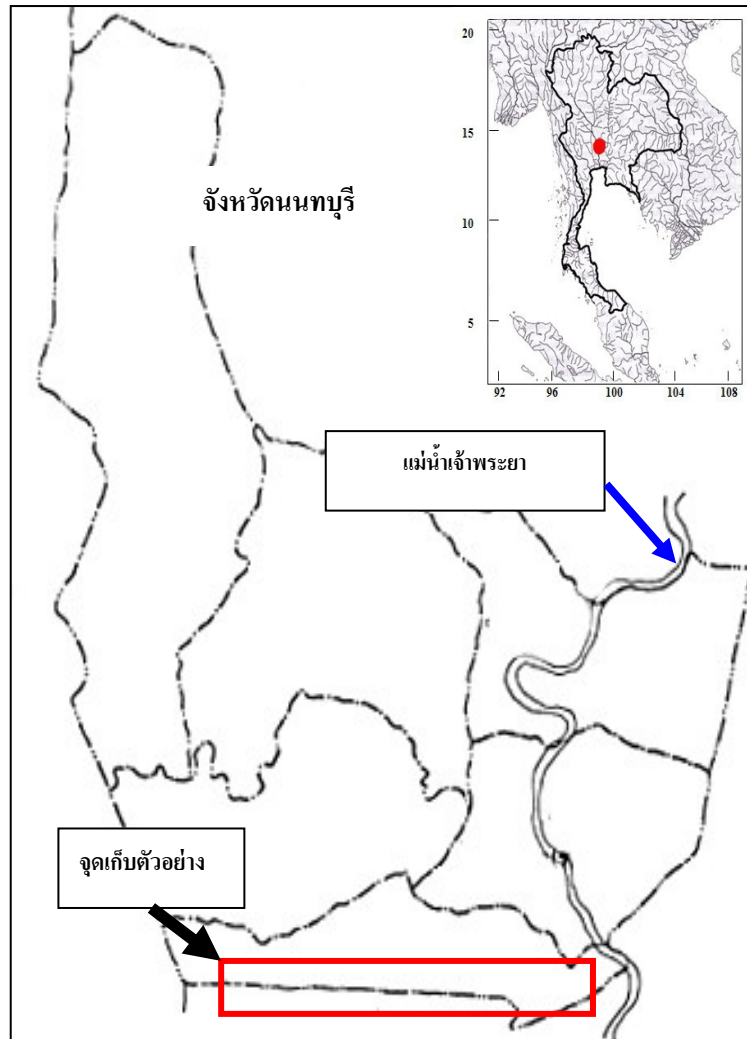

Figure 1 Area of sample collection at Bangkruai canal, Nontaburi.

ผลการทดลอง

พบพรรณไม้น้ำ 22 ชนิด 16 วงศ์ โดยวงศ์ที่มีจำนวนชนิดมากที่สุด คือ Poaceae รองลงมาเป็นวงศ์ Araceae, Cyperaceae, Lemnaceae และ Pontederiaceae พรรณไม้น้ำส่วนใหญ่เป็นพืชในระบบนิเวศน้ำจืด (Table 1)

Table 1 Species of aquatic plants in Bangkruai canal, Nontaburi.

Family	Species	Thai common name
Acanthaceae	<i>Acanthus ebracteatus</i>	เหงือกปลาหมอ
Apocynaceae	<i>Cerbera odollam</i>	ตีนเป็ดน้ำ
Araceae	<i>Lasia spinosa</i>	จอก
	<i>Pistia stratiotes</i>	ผักหนาม
Cabombaceae	<i>Cabomba caroliniana</i>	สาหร่ายบัว
Ceratophyllaceae	<i>Ceratophyllum cf. demersum</i>	สาหร่ายพวงพระโต
Convolvaceae	<i>Ipomoea aquatica</i>	ผักนึ่ง
Cyperaceae	<i>Cyperus</i> sp.	แห้วทรงกระเทียม
	<i>Eleocharis dulcis</i>	กกสามเหลี่ยม
Dennstaedtiaceae	<i>Acrostichum aureum</i>	ปรังทะเล
Flagellariaceae	<i>Flagellaria indica</i>	หวายลิง
Hydrocharitaceae	<i>Hydrocharis dubia</i>	ตบเต้าน้ำ
Lemnaceae	<i>Lemna perpusilla</i>	แห่นเป็ด
	<i>Wolffia cf. arrhiza</i>	ไข่น้ำ
Mimosaceae	<i>Neptunia oleracea</i>	ผักกระเฉด
Myristicaceae	<i>Horsfieldia irya</i>	กรวย
Poaceae	<i>Brachiaria mutica</i>	หญ้าขน
	<i>Leersia cf. hexandra</i>	หญ้าไซ
	<i>Oryza sativa</i>	ข้าว
Pontederiaceae	<i>Eichornia crassipes</i>	ผักตบชวา
	<i>Monochoria hastata</i>	ผักตบไทย
Sonneratiaceae	<i>Sonneratia caseolaris</i>	ลำพู

วิจารณ์ผล

พรรณไม้น้ำส่วนใหญ่ที่พบในเขตคลองบางกรวย เป็นพรรณไม้น้ำในระบบนิเวศน้ำกร่อย ได้แก่ ลำพู (*Sonneratia caseolaris*), กรวย (*Horsfieldia irya*), เหงือกปลาหมอ (*Acanthus ebracteatus*) หรือ ปรังทะเล (*Acrostichum aureum*) เป็นต้น สอดคล้องกับ สำนักสิ่งแวดล้อม (2551) ที่รายงานว่าคลองบางกรวยเป็นคลองที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล และจากการตรวจวัดค่าความเค็มโดยผู้วิจัยพบว่า คลองบางกรวยมีค่าความเค็มในระหว่างที่ทำการศึกษาเฉลี่ยประมาณ 5 ppt พรรณไม้น้ำหลายชนิดคนในพื้นที่มีการเพาะปลูกในเชิงเศรษฐกิจ เช่น ข้าว (*Oryza sativa*), ผักกระเฉด (*Neptunia oleracea*) และ ผักนึ่ง (*Ipomoea aquatica*)

จากการสอบถามข้อมูลจากคนในพื้นที่ทำให้ทราบว่า พรรณไม้น้ำท้องถิ่นในอดีตที่พบหนาแน่น เช่น ต้นกรวย (*Horsfieldia irya*) และ ผักตบไทย (*Monochoria hastata*) ปัจจุบันลดจำนวนลงมาก อีกทั้งมีพรรณไม้น้ำหลายชนิดที่ปัจจุบันสูญหายไปจากคลองบางกรวยแล้ว เช่น ต้นจาก (*Nypa fruticans*) สอดคล้องกับการรายงานของ สุรพงษ์ (2536) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดนนทบุรีเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง จากพื้นที่เกษตรกรรมเดิมเปลี่ยนไปเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรรเพื่อการอยู่อาศัยเป็นเหตุผลให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะระบบนิเวศวิทยาทางน้ำจาก

สรุปผล

พบพรรณไม้น้ำ 22 ชนิด 16 วงศ์ ในเขตคลองบางกรวย ซึ่งพรรณไม้น้ำส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้น้ำในระบบนิเวศน้ำกร่อย พรรณไม้น้ำบางส่วนคนในพื้นที่นำมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และจากการศึกษาเบื้องต้นทำให้ทราบว่าปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดนนทบุรี อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรพรรณไม้น้ำ

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ อาจารย์ชาย มีจำรัส ผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านการเก็บตัวอย่าง และการติดต่อประสานงานในทุกๆเรื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง, 2538, พรรณไม้น้ำในประเทศไทย, กองประมงน้ำจืด, กรมประมง, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- ลัดดา วงศ์รัตน์, 2550, ป่าสักชลสิทธิ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง, เมจิค พับลิเคชั่น จำกัด, กรุงเทพฯ.
- เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล, 2551, ร้อยพรรณพฤษา พรรณไม้น้ำ, เศรษฐศิลป์, กรุงเทพฯ.
- ยุพา วรรณ, 2532, พันธุ์ไม้น้ำ, ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุรพงษ์ สุนทร, 2536, การประยุกต์การสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการติดตามประเมินผลการใช้ที่ดินในจังหวัดนนทบุรี, วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2545, พรรณไม้น้ำบึงบอระเพ็ด, สำนักนายกรัฐมนตรี, โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.